

Las Squadras

1

Informaziuns generalas e messadi tier

la radunonza communal dils 19 da december 2024

Messadi per la radunonza communal dils 19-12-2024

Las Squadras, in success cumplein

Preziadas convischinas e prezias convischins

Oz tenis Vus la 72avla ediziun da nossa gasetta „Las Squadras“ en Vos mauns. Denton il giubileum ei buca il diember d'ediziuns, mobein che nossa gasetta exista dapi exact 20 onns. Igl onn 2004 ha la suprastanza communal sut il presidi da *Walter Deplazes* decidiu d'introducir ina gasetta sco mied d'informaziun per vischinas e vischins da nossa vischnaunca. Plinavon duei la gasetta haver l'incumbensa sco messadi per las radunonzas communalas. La finamira era da gliez temps da saver sensibilisar vischinas e vischins pils basegns e las sfidas ch'occupeschon nossa vischnaunca di per di sco era da saver informar sur da fatschentas actualas ch'ei sin gliesta da tractandas tier la radunonza communal.

Oz, 20 onns pli tard constatein che las finamiras da gliez temps ein s'ademplidas cumpleinamein. Nossa gasetta Las Squadras ei ina gasetta communal che porscha a mintga convischina e mintga convischin la pusseivladad da publicar ina contribuziun sur da fatgs d'ina da nossas uniuns, sur d'occurranzas specialas, sur da personas sco era da Sumvitg Turissem. Da temps en temps savein leger bein enqual contribuziun speciala.

Reflectond sin ils davos 20 onns eis ei clar che nus cuntinuein cun nossa gasetta Las Squadras. Quei mied d'informaziun duei restar e porscher a mintga convischina e mintga convischin vinavon las informaziuns sin palancau communal. Personas che han tschaffen e vulan sez era s'engaschar sco scribenta ni scribent san bugen inoltrar lur text cun ina fotografia a l'administraziun communal.

Jeu giavischel vinavon bia plascher da leger nossas gasettas cun nos messadis denton era tut las interessantas contribuziuns da Vus.

*Vies president communal
Patrick Schaniel*

Messadi per la radunonza communal dils 19-12-2024 allas 20.00 uras a Rabius

La suprastanza communal suttametta a Vus las suandontas fatschentas:

1. Avertura e beinvegni
2. Elecziun da 2 dumbravuschs
3. Protocol dalla davosa radunonza communal dils 09-10-2024
4. Tractaziun ed approbaziun dil preventiv communal 2025
5. Fixaziun dils peis da taglia 2025
6. Tractaziun ed approbaziun dil project introducziun dil register funsil federal e concessiun dil credit brut da 208'000 francs
7. Tractaziun ed approbaziun dil project sanaziun casa da scola Rabius e concessiun dil credit brut da 3'755'000 francs per mauns dalla votaziun all'urna
8. Orientaziuns
9. Varia

Tractanda 3: Protocol

Il protocol dalla radunonza communal dils 09-10-2024 ei staus exponius public e disponibels sin la pagina d'internet naven dils 18-10-2024 duront 30 dis. Il protocol sa era vegnir abonnaus.

Tractanda 4: Tractaziun ed approbaziun dil preventiv communal 2025

Il preventiv 2025 sa vegnir retratgs sco usitau en fuorma da brochura tier la canzlia communal. Cheusut anfleis Vus ina tabella culla resumaziun dil preventiv 2025. Tier la preparaziun dil preventiv 2025 ei la suprastanza communal sebasada sin il plan da finanzas 2025-2029 ch'ei vegnius approbaus igl october vargau. Il plan da finanzas muossa il svilup dalla situaziun finanziaria el quen da gudogn e sperdita sco era las investiziuns che ston ni duessan vegnir fatgas el decuors dils proxims tschun onns.

Ei spetga ils proxims onns fetg grondas investiziuns sin la vischnaunca da Sumvitg. La suprastanza communal e la cumissiun da quen e gestiun ein perquei dil meini da cuntinuar cun la politica da finanzas e lavura vinavon cul plan da finanzas sco muossavia. Muort la situaziun finanziala ed a vesta dils projects che spetgan ein ils responsabels vinavon obligai d'agir bein ponderau e cun grond senn da responsabladad.

Il **quen da gudogn e sperdita** muossa las numerusas spartas, nua che la vischnaunca ei engaschada, per tgei ch'ils mieds finansials vegnan impundi e cun tgei entradas ch'ins astga quintar. Ina gronda part dallas expensas dil quen da gudogn e sperdita ei definada cun cuvegnas da prestaziun, contracts, leschas ni entras la structura e la situaziun topografica da nosa vischnaunca. La suandonta tabella muossa las summas totalas dallas diesch spartas dil preventiv 2025 cul saldo corrispudent.

sparta	expensas	entradas	saldo
0 administraziun generala	739'800	221'700	518'100
1 segirtad publica	266'600	179'800	86'800
2 scolaziun	2'027'250	225'200	1'802'050
3 cultura, sport, baselgia	252'800	33'200	219'600
4 sanadad	825'300	22'000	803'300
5 ovras socialas	162'600	1'000	161'600
6 traffic	874'550	6'500	868'050
7 proteccziun ambient ed organisaziun dil territori	1'036'400	843'100	193'300
8 economia publica	2'781'920	2'521'000	260'920
9 finanzas e taglias	85'100	5'201'500	-5'116'400
total	9'052'320	9'255'000	-202'680

La gronda part dallas posiziuns dallas expensas ed entradas dil preventiv 2025 ein semeglientas, era sche singulas posiziuns ein influenzadas autruisa che las summas dil preventiv per igl onn 2024. Il preventiv siara cun expensas da 9.052 milliuns francs visavi entradas da 9.255 milliuns francs cun in gudogn da 202'680 francs. Il cashflow, vul dir il gudogn brut avon deducziun dallas amortisaziuns munta a 586'780 francs.

Detagliadas informaziuns tiel quen da gudogn e sperdita sco era tiel quen d'investiziuns vegnan presentadas a caschun dalla radunonza communal.

Il quen d'investiziuns dat ina survesta dils projects previ per igl onn 2025. La suprastanza communal ei stada premurada da risguardar mo las investiziuns ch'ei necessarias. La suprastanza communal ei pertscharta dall'obligaziun da nezegiar tut las pusseivladads da spargn tier la realisaziun dils projects.

Il **quen d'investiziun** per l'auter onn cuntegn ils suandonts projects:

- introducziun dil cudisch funsil federal
- sanaziun stan da schibas Sulagval
- sanaziun casa da scola Rabius
- dislocaziun senda dalla Greina
- contribuziun per plaz Cadruvi a Rabius
- sanaziun Via Camon, Cumpadials
- plaz da sentupada Via Curtinatsch, Cumpadials
- sanaziun provediment d'aua Surrein

- sanaziun Via Quadras Su, Sumvitg
- construcziun Via Marias Su, Rabius
- colligiazium provediment d'aua Rabius cun provediment d'aua Surrein
- planisaziun implonts provediment d'aua
- fossa comunabla Surrein
- sanaziun pierti dalla baselgia da Sumvitg
- meglieraziun funsila Sumvitg
- planisaziun sanaziun vias da meglieraziun Rabius
- sanaziun tegia da Runé
- projects forestals
- planisaziun galleria a Fistatg Liung
- cumpra vehichel multifunzionali per menaschi tecnic
- project Lag Salischinas
- Lag Plaun Petschen
- cumpra terren per project casa da personal Rabius/Fraissen

	preventiv 2025	preventiv 2024	quen 2023
quen da gudogn e sperdita			
expensas	9'052'320	8'893'400	10'490'264
entradas	9'255'000	9'925'600	10'706'213
surpli d'expensas			
surpli d'entradas	202'680	1'032'200	215'950
quen d'investiziun			
expensas	7'783'000	5'818'000	2'778'546
entradas	2'831'500	2'024'500	1'207'641
investiziuns nettas	4'951'500	3'793'500	1'570'905
fluctuaziun dil capital			
amortisaziuns	349'650	347'100	292'529
remessas e deposits	46'850	118'350	2'693'034
retratgas	12'400	13'500	7'276
gudogn brut cash flow	586'780	1'484'150	3'194'237
investiziuns nettas	4'951'500	3'793'500	1'570'905
surpli da finanziaziun			1'623'332
deficit da finanziaziun	4'364'720	2'309'350	
grad d'atgna finanziaziun	12 %	39 %	203 %

Il preventiv per igl onn 2025 muossa ora investiziuns nettas da 4'951'500 francs, quei tier in cashflow da 586'780 francs. Il cashflow che muossa il gudogn avon las amortisaziuns indichescha la summa che stat a disposiziun per investiziuns nettas senza carschentar il deivet. Las investiziuns previdas per igl onn 2025 pretendan consequentamein in augment dil deivet.

Proposta

La suprastanza communal propona alla radunonza communal d'approbar il preventiv 2025 sco presentaus.

Tractanda 5: Fixaziun dils peis da taglia per 2025

Conform agl art. 30 al.1 lit. c) dalla constituziun communal ha la radunonza communal d'approbar annualmein ils peis da taglia. Il preventiv 2025 ei vegnius concepiv cun risguardar il pei da taglia sin entradas e facultad sco entochen dacheu cun 105 % dalla taglia cantunala semplia. Malgrad il resultat previu

propona la suprastanza communal da schar ils peis da taglia per 2025 sco tochen dacheu.

Pei da taglia per taglia ordinaria

Tenor art. 3 al. 2 dalla lescha da taglia communal fixescha la radunonza communal annualmein il pei da taglia sin las entradas e sin la facultad.

Pei da taglia per taglia sin schischom

Tenor art. 5 al. 2 dalla lescha da taglia communal fixescha la radunonza communal annualmein il pei da taglia dalla taglia sin schischom.

Proposta

La suprastanza communal propona da schar il pei da taglia sin entradas e facultad per 2025 sco tochen dacheu sin 105 % dalla taglia cantunala semplia e da schar il pei da taglia per la taglia sin schischom per 2025 sco tochen dacheu sin 1.3 ‰ dalla valor da taglia.

Tractanda 6: Tractaziun ed approvaziun dil project introducziun dil register funsil federal e concessiun dil credit brut da 208'000 francs

Il cudisch civil svizzer oblighescha ils cantuns d'introducir il register funsil federal. Il cantun Grischun ha adossau quei pensum en la lescha introductiva tier il cudisch civil svizzer allas vischnauncas. Las vischnauncas han ord quei motiv d'incaricar igl uffeci funsil cun las lavurs dil project. Tenor il concept per l'introducziun dil register funsil federal enteifer la Cadi ch'ei vegnius approbaus igl onn 2011 dils delegai dil circuit da register funsil Cadi duei il project per l'introducziun dil register funsil federal sin igl intschess dalla vischnaunca Sumvitg ch'ei aunc buca purificaus ch'ei buca tanguaus dalla meglieraziun funsila vegnir lantschus igl onn 2025.

La procedura

En in emprem pass basegna ei la decisiun davart l'introducziun dil register funsil federal e la concessiun dil credit corrispudent entras la vischnaunca. Sebasond sin ils cuosts ch'ei calculai cun 208'000 francs ei en la vischnaunca da Sumvitg tenor art. 41 al. 3 dalla constituziun communal la radunonza communal il gremi cumpetent per decider davart quest project. Approbescha la radunonza communal il project sa l'incarica vegnir surdada agl uffeci funsil Cadi. Suentier ch'igl uffeci funsil ei vegnius incaricaus dalla vischnaunca succeda ina damonda d'ordinar il project davart l'introducziun dil register funsil federal digl uffeci funsil agl inspectorat cantunal da register funsil e register da commerci. Allura basegna ei in conclus dil Departament d'economia publica e fatgs socials dil cantun Grischun. Cura ch'il conclus ei succedius ha liug ina proclamaziun publica per annunziar ils dretgs d'usit per impurtaziun. La publicaziun succeda el Fegl official Surselva sco era el Fegl official cantunal. Silsuentier suonda la purificaziun dallas impurtaziuns existentas munglusas e la liquidaziun dallas annunzias inoltradas el rom dalla proclamaziun entras igl uffeci funsil. Per la tractaziun dils cass dispoteivels ed assignaziun dils cass pendants al departament cantunal per visar vi la rolla d'accusader ei ina cummissiun da purificaziun responsabla che vegn elegida dalla vischnaunca. Cura che tut ils cass ein liquidai succeda ina

publicaziun davart finiziun ed exposiziun dil register funsil purificau. Eventualas protestas vegnan silsuentier liquidadas entras igl uffeci funsil. Ils davos pass dalla procedura ein la verificaziun e la decisiun davart la vigur legala dil register funsil purificau. Questa decisiun succeda entras il Departament d'economia e fatgs socials. Il project duei vegnir lantschus igl onn 2025 e terminaus igl onn 2028.

Ils motivs per il project

Sut il register funsil federal eis ei da capir registraziuns publicas dils dretgs reals immobiliars sco era las circumstanzas veras da talas. Ellas han la muntada dad esser veseivlas per enzatgi che ha igl intent d'acquistar in dretg vid in bein immobilial, sinquei che tal sappi sclarir ordavon a moda exacta e precisa a tgi che l'immobilia s'auda e tgei dretgs ni grevezius ein colligiadas cun quei funs.

Il register funsil ei consequentamein la basa per il commerci da dretgs vid immobilias. Per contonscher quei intent aschi bein sco pusseivel sa in dretg vegnir creaus ni cassaus mo cun schar impurtar quei el register funsil. Quei principi vegn numnaus la vigur negativa dil register funsil. Ei exista pia in sforz da schar impurtar el register funsil. Aschia sa la segirtad da dretg vegnir garantida a moda autentica e cumpletta.

Las impurtaziuns el register funsil valan sco enconuschentas. L'objecziun d'enzatgi da buca haver enconuschientscha d'ina registraziun ei excluda.

Il cuntegn dil register funsil vala per ina tiarza persuna da buna fei (gutgläubiger Dritter) sco correcta e cumpletta. Quei principi vegn numnaus la vigur positiva dil register funsil. Quei principi vegn contonschius pér cura che las impurtaziuns ein cumplettas, pia cura ch'eventuals dretgs d'usit ils quals eran aunc buca registrai han anflau lur via sco impurtaziun el register funsil federal.

Il territori pertuccau

En la vischnaunca da Sumvitg ei il register funsil federal gia en vigur per il territori dil vitg e dalla meglieraziun funsila da Rabiun sco era pil territori da Pardomat Dado. Quei operat ei vegnius introducitus e mess en vigur dalla Regenza dil cantun Grischun igl onn 1996.

Il perimenter pertuccaus dil hodiern project d'introducziun cumpeggia ils ulteriurs territoris en zona da baghegiar (Sumvitg, Surrein, Cumpadials, Sogn Benedetg, Clavadi, Laus, Val, Bogn Tenigia) sco era il spazi dils mises, dallas pastiras e dallas alps, il qual fa buca part dalla meglieraziun funsila da Sumvitg. Pertuccadas ein rodund 1'050 parcelas ni dretgs da baghegiar.

Ils cuosts e la finanziaziun

Il project per introducir il register funsil federal vegn exequis entras igl uffeci funsil Cadi. Ils cuosts per l'introducziun dil register funsil federal muntan tenor calcul digl uffeci funsil Cadi 208'000 francs. La calculaziun da cuosts sebase sin ils indicaturs e las experientschas fatgas en connex culs projects a Medel/Lucmagn, Tujetsch, Trun e Disentis/Mustér. Ils cuosts vegnan tenor art. 147d dalla lescha introductiva tier il cudisch civil svizzer reparti egualmein denter ils possessurs da terren e la vischnaunca. Quella clav da repartiun ei medemamein

vegnida applicada tier l'introducziun dil cudisch funsil federal enteifer las meglieraziuns da Rabiun e Pardomat. Ils cuosts vegnan cumpleinamein prefinanziazi dalla vischnaunca. Cura ch'il project ei termina vegn l'administraziun communal a tschentar quen als possessurs da terren pertuccai. Tenor calcul sto vegnir quintau cun circa 200 francs per parcella che munta consequentamein ch'ils possessurs han da pagar biebein 100 francs per parcella.

Proposta

La suprastanza communal propona alla radunonza communal d'approbar l'introducziun dil register funsil federal e da conceder il credit brut da 208'000 francs.

Tractanda 7: Tractaziun ed approbaziun dil project sanaziun casa da scola Rabiun e concessiun dil credit brut da 3'755'000 francs per mauns dalla votaziun all'urna

Dapresent van nos affons dalla scoletta e dall'emprema entochen la sisavla classa a Rabiun a scola. Per la suprastanza communal ei la necessitad d'ina casa da scola en vischnaunca indispensabla. Suandonta tabella muossa il diember d'affons che frequenta la scola a Rabiun actualmein ed egl avegnir.

onn da scola	24/25	25/26	26/27	27/28	28/29
1. scoletta	10	7	6	11	4
2. scoletta	5	10	7	6	11
1. classa	7	5	10	7	6
2. classa	8	7	5	10	7
3. classa	5	8	7	5	10
4. classa	7	5	8	7	5
5. classa	7	7	5	8	7
6. classa	10	7	7	5	8
total	59	56	55	59	58

Ils baghetgs da scola a Rabiun ein vegni baghegiai igl onn 1962. Grazia al manteniment ch'ei adina puspei vegnius fatgs seprentan las stanzas da scola en in detg bien stan e vegnan schazegiadas dils affons e dallas personas d'instrucziun. Muort la vegliadetgna dils baghetgs ei la suprastanza communal gia dapi entgins onns pertscharta ch'ei basegna proximamein ina sanaziun energetica e dil scaldament pli gronda. Sin camond digl uffeci cantunal per la segirtad da victualias e per la sanadad dils animals eis ei stau necessari da mesirar la concentrasiun dil gas da radon en casa da scola a Rabiun. Ils resultats dallas mesiraziuns obligadas da radon dils onns 2021 e 2022 els baghetgs da scola cun halla da gimnastica e cun la scoletta han mussau che la concentrasiun da radon ei en pliras stanzas sur la toleranza lubida. En stanzas da scola che vegnan duvradas pli che 15 uras ad jamna astga la concentrasiun da radon buca survargar 300 Bq/m³. Las mesiraziuns han mussau che la concentrasiun da radon survarga en entginas stanzas da scola cun 1'500 Bq/m³ per lunsch la valeta lubida. Ord quei motiv ha igl uffeci cantunal per la segirtad da victualias e per la sanadad d'animals ordinau ina sanaziun da radon. Entochen la realisaziun dalla sanaziun sto vegnir mess entuorn mesiras temporaras per reducir la concentrasiun. La pli impurtanta mesira ei da luffegiar regularmein ed intensiv las stanzas. La suprastanza communal ha muort la situaziun da radon nezegiau la caschun d'analisar il stan dils baghetgs da rudien.

Ella ha perquei elegiu igl atun 2022 ina cumissiun ch'ei s'occupada cun ils baghetgs e las pusseivladads da sanaziun. Alla cumissiun fan part *Otto Beer*, *Rest Luis Cajacob*, *Ignaz Deplazes*, *Renato Monn*, *gerau Gion Battista Huonder* ed il *canzlist communal Fabian Collenberg*. Sebasond sin ina studia da variantas da sanaziun elaborada da planisaders en stretga collaboraziun cun la cumissiun ha la suprastanza communal suttamess alla radunonza communal dils 14 da december 2023 l'approbaziun d'in credit da planisaziun dil project. Quest credit ha la radunonza communal approbau unanimamein.

Studia da variantas

Sco menziunau ha la cumissiun ensemen culs planisaders elaborau igl onn 2023 ina studia da variantas ch'ei stada necessaria per decider tgei sanaziun che duei vegnir fatga. Ils baghetgs da scola ein vegni eregi igl onn 1962. Muort questa vegliadetgna ei la cumissiun era s'occupada cun la varianta da spazzar ils baghetgs e reconstruir in niev baghetg. Tier l'analisa dalla situaziun eis ei vegniu constatau ch'igl ei adina puspei vegniu fatg sanaziuns pintgas, seigi quei tier finiastras ni era remeduras internas. La davosa sanaziun interna ei vegnida fatga la stad 2017. Cunquei che la sostanza dil baghetg seprenta aunc en in sufficient stan eis ei beinspert semussau che la varianta da spazzar e reconstruir in niev baghetg ei ord vesta dils cuosts e la persistenza da materials buc in'opziun. L'analisa ha plinavon mussau ch'ei basegna suandontas sanaziuns

- sanaziun da radon
- sanaziun dil scaldament
- sanaziun dallas installaziuns d'electricitad
- sanaziun dallas installaziuns sanitaras
- sanaziun dil manti dil baghetg
- installaziun d'in indrez fotovoltaic

Ils planisaders han suenter haver analisau il baghetg presentau alla cumissiun ed alla suprastanza communal duas ulteriuras variantas da sanaziun. Tier l'emprema varianta setractava ei d'ina varianta cun ina sanaziun semplia che haveva la finamira fundamentala da slijar la problematica cun la concentrasiun da radon. La secunda varianta la quala la suprastanza communal ha decidiu da perseguitar vinavon el rom da quest project cuntegn ina sanaziun pli gronda. Per saver elaborar in corrispudent project da detagl per questa varianta ha la radunonza communal dils 14 da december 2023 concediu in credit da planisaziun da 270'000 francs.

Project

Suenter approbaziun entras la radunonza communal ein la cumissiun ed ils planisaders s'occupai cun la planisaziun dil project. Suandonts planisaders han sin incarica dalla vischnaunca elaborau il project en collaboraziun cun la cumissiun:

- *Biro d'architettura Albertin*, Haldenstein (architect)
- *Biro Vincenz Weishaupt SA*, Glion (direcziun da lavurs)
- *Hesaplan SA*, Schluein (inschignier sanitar e scaldament)
- *Das Licht GmbH*, Ruschein (planisaziun d'electricitad)
- *Buri Bauphysik & Akustik SA*, Cuera (fisica)
- *HMG Gebäude SA*, Tusaun (mesiraziun dil baghetg)

La cumissiun e planisaders ein sebasond sin ils resultats dalla studia da variantas elaborada igl onn 2023 e la decisiun dalla suprastanza communal da perseguir ina varianta da sanaziun pli gronda seconcentrai tier la planisaziun sin ina sanaziun che cumpeggia il suandont:

- sanaziun da radon
- remplazzament dil scaldament
- sanaziun parziala installaziuns da glisch e d'electricitad
- sanaziun parziala installaziuns sanitaras
- installaziun d'in indrez fotovoltaic
- sanaziun dil manti dils baghetgs

Per questa lavur da planisaziun ei la cumissiun ed ils planisaders sebasai sin ils criteris da basa:

- stan actual dall'immobilia
- cuosts e finanziaziun
- termins e persistenza

Sanaziun da radon

La concentraziun da radon ei en pliras stanzas sur la toleranza lubida. Per slijar quest problem eis ei previu da menar naven il gas cun perforadas el fundament. Cun bischels duei il radon vegnir menaus ord las perforadas. Plinavon sto en certs loghens vegnir megliurau las stuppadiras per aschia impedir ch'il gas da radon possi entrar els baghetgs.

Remplazzament il scaldament

Actualmeins vegnan ils baghetgs da scola scaldai cun in scaldament d'ieli ch'ei entuorn 30 onns vegls. En ina emprema fasa ha la cumissiun analisau da rudien las differentas pusseivladads da remplazzament dil scaldament d'ieli. La cumissiun ha ensemen cun ils planisaders analisau ils avantatgs e disavantatgs dils suandonts differents scaldaments:

- scaldament da pellets
- scaldament da lenna
- scaldament cun pompa da scaldar cun aria
- scaldament da geotermia

Las empremas duas variantas menziunadas han ina pintga efficienza ed ein suttamessas alla fiera da pellets e lenna. La varianta cun ina pompa da scaldar cun aria ha ina megliera efficienza che pellets e lenna, denton ei l'emissiun da canera buca giavischada. La megliera efficienza ha il sistem da scaldar cun energia geotermica. Quella varianta ei tier l'investiziun pli custeivla, denton risguardond in temps da diever da 40 onns ei

quella varianta pli favoreivla che la varianta cun ina pompa da scaldar cun aria. Ord quei motiv ein la cumissiun e la suprastanza communal vegni tier la conclusiun da realisar in scaldament cun geotermia. Per saver realisar quest scaldament ein circa nov perforadas da 150 meters necessarias. Tenor stan actual da planisaziun succedan quellas perforadas sin il plaz avon la halla da gimnastica.

Sanaziun parziala dallas installaziuns da glisch ed electricitad

Las installaziuns d'electricitad ein veglias, ils fils ein entochen oz aunc mai vegni replazzai e han consequentameins ina vegliadetgna da 60 onns. Ord quei motiv duei el rom da quest project nua che necessari vegnir midau ora ils fils e las cazzolas. Quei ord motivs da segirtad e per contonscher in respargn d'energia.

Sanaziun parziala dallas installaziuns sanitaras

Il indrez sanitars ein dapi l'avertura dalla scola Rabius en funcziun. Pli e pli caschunan las lingias d'aua freida e caulda problems. Ord quei motiv proponan la cumissiun e la suprastanza communal da remplazzar tuttas lingias d'aua freida e caulda. Plinavon dueien las duschas e las tualettas dalla halla da gimnastica e las tualettas ell'emprema alzada dalla scola vegnir renovadas. Il indrez sanitars dallas tualettas ella secunda alzada dueien vegnir allontanadas. Quellas stanzas dueien egl avegnir star a disposiziun per in auter diever.

Installaziun d'in indrez fotovoltaic

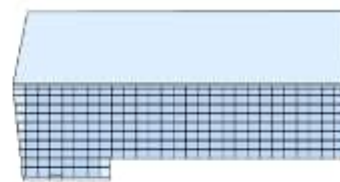
Il baghetgs actuals han negina persistenza energetica. Ord quei motiv ei la cumissiun el rom dalla planisaziun s'occupada da rudien cun la damonda conta surfatscha dils baghetgs che duei vegnir duvrada per la produenziun d'energia cun in indrez fotovoltaic. Sebasond sin in'analisa dalla situaziun ha la cumissiun e la suprastanza decidiu da cuvierer il tetg halla viers miezdi (170 m²) ed installar indrezs fotovoltaics vid la fassada dalla halla viers sera (32 m²) e vid la fassada scola viers miezdi (34 m²). La produenziun annuala munta rodond 43'000 kwh/onn. Il baghetgs da scola cun halla e scoletta basegnan rodond

Südansicht Turnhalle 1:500

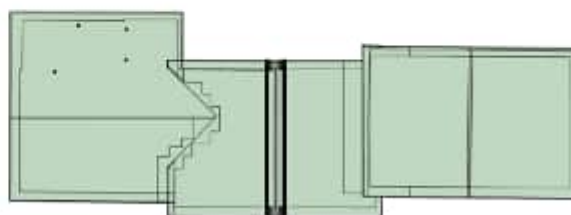
Westansicht Turnhalle 1:500,
Fläche PV = 32m²

Dachaufsicht Turnhalle 1:500,
Fläche PV = 170m²

Südansicht Schulhaus 1:500,
Fläche PV = 34m²

Dachaufsicht Schulhaus 1:500

30'000 kwh/onn. La surproducziun sa eventualmein vegnir duvrada per auters baghetgs dalla vischnaunca ni vegnir vendida a vischins da Rabiun. La situaziun actuala sin la fiera d'energia sco era la munconza dalla basa legala sin palancau federal concernent la distribuziun dalla forza electrica ein ils motivs da buca prender en consideraziun l'installaziun d'in pli grond indrez fotovoltaic. Il tetg dalla scola duei era vegnir sanaus. La sanaziun succeda aschia ch'igl ei pli tard pusseivel d'installar in indrez fotovoltaic senza stuer disfar il tetg niev schebein la rentabilitad ei dada resp. il giavisch ei avon maun.

Ord quei motiv proponan la cumissiun e la suprastonza communal da realisar in indrez fotovoltaic ella grondezia da circa 236 m².

Sanaziun dil manti dils baghetgs

Sco igl entir baghetg ein era las fassadas ed ils tetgs 60 onns vegls. L'isolaziun ei buca pli sil stan actual. Ord quei motiv dueien ils tetgs dalla scola e dalla halla e las fassadas dalla scola vegni sanai da rudien cun per part integrar in sistem fotovoltaic sil tetg dalla halla. Ina sanaziun dallas fassadas dalla halla fuss giavischeivel, denton ord motivs finansials buca realisabla. La halla sto vegnir scaldada mo sin in minimum da 18° C. Vinavon ei la halla buca occupada tudi, aschia ch'ins sa spargnar da far quella sanaziun senza gronds disavantatgs. Ord quei motiv proponan la cumissiun e la suprastonza communal da sanar ils tetgs dalla scola e dalla halla e las fassadas dalla scola.

Plazza da giugs

Gest sper il parcadi sesanfla ina plazza da giugs pintga la quala vegn apprezzada dils affons duront las pausas. La plazza da giugs vegn era schazegiada dallas famiglias dil vitg da Rabiun. Actualmein sesanfla la plazza da giugs en in plitost mudest stan. En connex cun quest project duei la plazza da giugs vegnir sanada. Ils indrezs vegnan nua che necessari remplazzai cun tals ch'adempleschan las prescripziuns dil Post da consultaziun per la prevenziun d'accidents.

Cuosts e finanziaziun

Sebasond sin las decisiuns da sanaziun menziunadas han ils planisaders fatg in calcul da cuosts per il project. Ils cuosts per la sanaziun muntan totalmein 3'755'000 francs (+ / - 10 %). Las contribuziuns muntan tenor calcul biebein 232'000 francs. Ei setracta da subvenziuns en connex cun il remplazzament dil scaldament, l'isolaziun dils baghetgs e contribuziuns da promoziun d'energia solara.

Ils cuosts semettan ensemen sco suonda:

lavurs da preparaziun	frs. 20'000
fassadas e tetg	frs. 1'428'526
installaziuns electricas ed indrez fotovoltaic	frs. 371'214
scaldament cun geotermia	frs. 340'000
sanaziun tualettas e duschas	frs. 685'000
lavurs da gep, metal eav.	frs. 70'260
honorars architect ed inschigniers	frs. 530'000
sanaziun da radon	frs. 65'000
lavurs da contuorn	frs. 50'000
lubientschas, segiradas, reservas	frs. 155'000
sanaziun plazza da giugs	frs. 40'000
cuosts bruts	frs. 3'755'000
contribuziuns	frs. -232'200
cuosts nets	frs. 3'522'800

Plan da termins

Tenor art. 27 b) dalla constituziun communal ei la cuminonza dils votants il gremi cumpetent per decider davart quest project. Tenor plan da termins eis ei previu da sutta-meter il project als votants ed allas votantas ils 9 da fevrer 2025 e d'entscheiver cun la sanaziun la stad 2025 gest sunter la finiziun digl onn da scola 2024/2025. Il temps da baghegiar ei calculaus cun dus onns. Las lavurs vegnan organisadas aschia che l'instrucziun sa succeder durant il temps da baghegiar els baghetgs da scola.

Conclusiun

La casa da scola Rabius ei sco liug d'instrucziun per la scoletta ed il scalem primar da gronda impurtonza per nossa vischnaunca. Plinavon ein ils baghetgs entras las activitads dallas uniuns era per la veta culturala da gronda impurtonza per nossa vischnaunca. Muort la problematica cun il radon e la vegliadetgna dil scaldament, dils indrezs sanitar ed electrici ei ina sanaziun indispensabla. La suprastanza communal ei perschuadida ch'igl ei l'obligaziun dalla vischnaunca da saver porscher a nos affons bunas cundiziuns da rama e buna infrastruttura per l'instrucziun.

Proposta

La suprastanza communal propona alla radunonza communal d'approbar il project sanaziun casa da scola Rabius e da conceder il credit brut da 3'755'000 francs per mauns dalla votaziun all'urna.

Informaziuns cuortas

Menaschi tecnic

Sunter ina analisa dallas estructuras fatga igl onn 2023 ha la suprastanza communal en concordanza cun ils caus operativs dalla grupp stradala e dalla grupp forestala deciduu igl october 2023 d'intensivar la collaboraziun dallas duas gruppas. La conclusiun dalla collaboraziun pli stretga ei stada ch'igl ei pusseivel da nezegiar a moda pli efficienta las resursas personalas. Ord quei motiv han il caustradin e selvicultur da revier sco menaders operativs tschentau la damonda da reunir las duas gruppas tier in menaschi tecnic. Sebasond sin la damonda ha la suprastanza communal ensemen cun il selvicultur da revier ed il caustradin elaborau il concept per igl avegnir e las estructuras corrispudentas. Suenter haver analisau la situaziun da rudien e sebasond sin las experientschas rimnadas entras la collaboraziun stretga ha la suprastanza communal deciduu l'entschatta november 2024 da

fusiunar ils dus menaschis tier in menaschi tecnic. La direenziun dil menaschi tecnic vegn nies selvicultur da revier *Beat Cadruvi* a sorprender. Beat Cadruvi ha en questa funcziun la responsabladad per ils fatgs da personal sco era il forestalesser. Nies caustradin *Hugo Deflorin* vegn ad esser il substitut da Beat Cadruvi pertuccont fatgs da personal e superiur per ils fatgs stradals. La substituziun dils fatgs da forestalesser vegn *Roger Keller* a sorprender ed *Ivo Decurtins* duei esser il substitut da Hugo Deflorin pertuccont fatgs dil stradalesser. Per la suprastanza communal ha quella midada organisatorica per consequenza ch'il personal stradal ei da niev sutta-mess al selvicultur da revier e consequentamein al gerau forestal. Ei dat pia mo ina midada pertuccont ils fatgs da personal. Las ulteriuras fatschentas restan sco tochen da cheu. Sper las midadas organisatoricas ha questa fusiun era influenza sin la contabilitad communal. Las entradas ed expensas che pertuccan il menaschi tecnic sesanflan ella contabilitad communal daniev sut la rubrica «8290 menaschi forestal». En general vegn constatau ch'il pensum da lavur dil menaschi tecnic crescha. Quei svilup vegn egl avegnir buca a semidar. Per saver nezegiar a moda optimala las resursas ed era saver porscher interessantas plazzas da lavur ei la fusiun dils dus menaschis ord vesta dalla suprastanza communal la dretga via. La suprastanza communal engrazia als fetg engaschai menaders operativs ed als collaboratur che fan fetg buna lavur en favur da nossa vischnaunca per igl engaschi e giavischa ad els pigl avegnir el menaschi tecnic comunabel bia satisfacziun.

Suprastanza communal

Kino a Rabius

Ils 13 da november 2024 ha la cumissiun da cultura dalla vischnaunca da Sumvitg organisau in suentermiezgi da kino pills affons da scola. *Sandra Tschuor* e *Myriam Pelican* han organisau quella occurrenza e 55 affons ein vegni sperasvi per mirar ensemen il film da Lessie ell'aula dalla casa da scola Rabius. In film enconuschent gia da pli baul che ha survegniu nova veta cun ina versiun moderna. Tgi ha sefatg pacific sin las mattas rasadas giun plaun, tgi ha preferiu ina sutga ni il baun liung da gimnastica per seser. Era entginas mummas ein vegnidas sperasvi ed han gudiu il film da cuminonza culs affons. Sandra Tschuor, Myriam Pelican, Renato Monn e *Vitus Bass* ein sedai breigia da preparar la sala sco era semtgar ina buna pausa. Naturalmein che popcorn ha buca astgau muncar ed aschia ein ils dus umens seduvrai pruamein davos las duas maschinas da popcorn che han adina puspei stuiu sesferdentar per buca era explodir sco ils cocs da pulenta.

Sonda, ils 9 da november 2024 ha la vischnaunca envidau ils secundindigens e habitonts novs ad ina sentupada. Il president communal ha nezegiau questa caschun da dar ina revista sigl onn 2024 e d'orientar davart ils projects che spetgan il proxim temps. Plinavon han las participontas ed ils participonts medemamein giu la pusseivladad da prender investa dalla fatschenta Pegnas Deplazes SA.

La suprastonza communal engrazia a tuttas participontas ed a tuts participonts per las interessantas discussiuns sco era alla fatschenta Pegnas Deplazes SA per la collaboraziun tier l'organisaziun dallas occurrenzas.

Venderdis, ils 31 da schaner 2025 allas 19.30 uras envida la suprastonza communal convischinas e convischins ad ina sentupada en casa da scola a Sumvitg. La sentupada per ils indigens ei dedicada alla cultura. Sco hosp e referent astgein nus beneventar *Cusseglia guvernativ dr. Jon Domenic Parolini* ch'ei cau dil Departament d'educaziun, cultura e d'ambient. La suprastonza communal selegra sin igl inscunter cun Vus. Informaziuns pli detagliadas suondan a dretg temps cun ina publicaziun el Fegl uffical Surselva sco era sin ils canals dallas medias socialas.

Suprastonza communal

Per la finiziun digl onn

La suprastonza communal engrazia a tut tgi che ei duront quest onn s'engaschias sin ina moda ni l'otra per nossa communitad e giavischa a Vus, prezias convischinas, prezias convischins, in bi temps d'advent e bialas e benedidas fiastas da Nadal. Pigl onn niev giavischin a tuts bia anim, plascher ed era cuntentientscha el mintgadi e quei en buna sanadad e cun ina buna purziun humor.

Editura
Vischnaunca Sumvitg, Via Quadras Su 10, 7175 Sumvitg
telefon: 081 920 25 00
e-mail: info@sumvitg.ch

Igl ei stau in legher suentermiezgi e pign e grond han schau plascher. Engraziel a tuts per il grond engaschi!

Cumissiu da cultura

Sentupadas annualas

La suprastonza communal ha definiu el rom dalla strategia differentas occurrenzas annualas sco mesira per promover il brat da meinis e per saver informar davart acitivitads communalas.

Venderdis, ils 8 da november 2024 ha giu liug a Surrein la sentupada annuala cun las representantas ed ils representants da commerci e mistregn. Sper in referat dil president communal han las participontas ed ils participonts saviu prender investa dalla fatschenta *Pegnas Deplazes SA*.